

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Synopsis Annalium Societatis Jesu In Lusitania

Francus, Antonius

Augustæ-Vindelicorum, M. DCC XXVI.

Annus 1554. Soc. 15.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72313](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72313)

cum primis in sociis desideraret. Idcirco ad Lusitanos 26. Martii scripsit epistolam de sancta obedientia, quæ per omnem Societatem usque in hodiernam diem sæpissimè cunctis audientibus recitari solet. In rem vix profundius, & absulius aliquid potest considerari, aut excogitari.

24. Conservamus Conimbricæ inter Sanctorum reliquias autographum thecæ pretiosâ inclusum. Id notare libuit, quod noster Alcazar in historia sua Toletanæ Provinciæ gloriatur hujusmodi primigeniam epistolam Madriti apud nos esse, relictam à P. Ribadeneira. Ideo recognoscebatur Conimbricæ theca, & epistola, an fors esset alia; nam multas ad id Collegium scripsit S. Pater. Facto examine accurato, repertum eandem esse, quam ad Lusitanos Socios misit Ignatius. Forsan primum epistolæ exemplum, in quo (ut moris est) non pauca corriguntur, & mutantur, Madritum à P. Ribadeneira delatum; epistola tamen ipsa, sive secundum exemplar jam correctum, & mundatum in Lusitaniam missum à S. Parente, Conimbricæ, ut dixi, religiosè asservatur.

25. Plurima contigerunt Conimbricæ, quibus mitiores erga nos rediti cives. Cum æthiops mancipium necasset dominum suum, Judicum sententiâ resti adjudicatus est, prius per urbem forcipibus ignitis torquendus. Leo Henriquius Collegii Rector cum alio Sacerdote sedens in biga, quâ vehebatur mancipium, juvat piissimis verbis, & ad pœnas sustinendas quàm optimè comparavit. Ut erat Leo ob sanguinis prosapiam notissimus, omnium sermonibus ejus charitas celebrabatur. Plurium aliorum supplicia prætermitto qui in turbis superioribus Societatem deseruere. Non desuere subinde paterna Leonis monita, tametsi fortè neglecta. Sed planum apud nos est, & plurimis comprobatum experimentis, illud erga hanc Societatem DEI providentis iudicium manifestum, quod, si indignos diu sustinet Societas, ipsi semetipsos diu non ferant; sed hac illac impatientes tantæ misericordiæ, se foras trudent, velut pus venenatum, sive abscessus lentè nutritus, quem si ferrum non scindat, sibi viam aperiat, est necesse.

Annus 1554. Soc. 15.

Petrus Mascarenus, is, quem diximus advexisse Lusitanis Societatem, Indiæ Prorex designatus est. Cum eo sex maximæ naves omni refertæ instrumento bellico, & epibatis sub finem Martii è Tago solverunt. In prætoria duo de nostris sacerdotibus vehebantur, Franciscus Vieira, & Didacus Soveralius, plurimum dominante in hac navi pietate; neque aliud Pro-regis sanctitas permisit. Excitati omnes ad amorem cœlestium quâ piis exhortationibus, quâ supplicationibus, & Litanis. Non desuere tempestates insanæ. De navibus aliæ tenuerunt potum alium; unica prætoria Goæ jecit anchoras 23. Septembris. Vieira egregios labores sustinuit in Molucis ethnicos ad fidem convertendo. Soveralius claruit in ora Piscaria. Atat multum dolebat Mascarenus è vivis celsisse Xaverium, quem sibi, ac suis rebus solatio futurum destinauit animo.

2. Unus & viginti Instituto nostro se tradiderunt. Hos inter, Ludovicus Vasconcellius. filius Dynastæ Mafrensis, primus Angrensis Rector, vir notæ virtutis. Franciscus Govea, qui primus Angolam intravit. Eboræ, quamvis adhuc habitarem in palatio Regis, cæperunt admitti tirones. Sub finem hujus anni jam numerabantur octo. Ex codicibus vetustis constat post constitutiones anno superiore promulgatas duos Eboræ adscriptos Societati, Jacomium Alvarum, & Joannem Pirium, ambos coadjutores. Primus scholasticus erat Antonius Araujus. Eum alii subsecuti. Cum jam Collegium nostrum esset habitatione commodâ paratum, ad illud è palatio Regis emigravimus, numero decimum & sextum non excedente.

3. Interim Emmanuel Fernandus explicationibus doctrinæ Christianæ, aliisque Apostolicis ministeriis totam inflammabat urbem. Nondum mos ferebat

Antonius Franco,

F

Emmanuel Fernandus bat

bāt hujusmodi expositiones fieri, ut modò, in locis publicis; sed in aulam maximam palatii, quòd fœminis illic non pateret aditus, viris unicè confluentibus DEI verbum maximo animarum lucro proponebatur. Postulavit Abbatissa monasterii D. Claræ, suas moniales consolaretur. Audito Emmanuele, notabilis secuta mutatio; nam reculas omnes suas amore paupertatis ductæ ad Abbatissæ pedes coniecère, ut, in quos vellet usus, converteret. Plurimæ S. Ignatii peregerunt exercitia. Moniales parthenonis Cisterciensis sic vixère memores opis ab Emmanuele ipsis collatæ, ut post ejus mortem in significationem grati animi Mariam Espinosam, Emmanuelis unicam sororem, sine dote ulla & receperint, & monialibus professis adscripserint.

Progressus
scholarum.

4. Auçta etiam scholarum incrementa. Triginta Sacerdotes aderant Magistro moralis scientiæ. Viginti ex his donabat quotannis Henricus areorum regalium decem millia in singula capita. Imponbat Magister lectionis pensum, quod ab ipsis solebat exigere, ut majori curâ dictatis intelligendis vacarent.

Missio Hel-
viæ.

5. Emmanuel Fernandius, & Petrus de S. Cruce per vernum jejuniū sermonibus suis Helviam excoluerunt. Nondum erat dicecesis ab Eborensi separata. Eos excepit nosocomium; victus mendicatus alebat in eam solūm diem necessariis. Concionatorum votis respondit abundans messis: nam indutâ sodalitate JESU itum obviam juramentis. Antea erubescabant procumbere ad pedes Confessarii extra magni jejunii tempus: is pudor noxius paulatim abactus. Omitto plura, ex quibus cepit singularem voluptatem Cardinalis, cujus imperio cum laborem susceperant.

Humilitas
Provincialis.

6. Mouræ in Eborensi dicecesi habuit sacram missionem Didacus Miro Provincialis cum Antonio Quadrio. Contigit, ut Provincialis ægrotaret, jacuit inter egenam languentium turbam, tanquam ex mendicis foret unus. Dum curatur in nosocomio, Mouram lustravit Archipræful Cardinalis Henricus, ut erat piissimus, invisit pauperes morbo decumbentes; reperiens inter ipsos Societatis Provincialis, quam nescio, existimationem de hominis, ac societatis virtute conceperit. Jussit infirmum in commodiorem transferri domum, consilique ejus valetudinî; quâ recuperatâ, Miro perrexit Ulysiopem, quò vi muneris evocabatur.

Fit Societati
ædes sacra
Almeirini.

7. Almeirini, quo Reges subinde animi laxandi gratiâ secedebant, ædem sacram specialem ædificari Rex jussit, ac dari Societati, unâ cum domo contigua ad quam nonnulli de nostris se receperant, solita ministeria exercendo, dum illic morabantur Reges. Ad Collegium D. Antonii modò pertinent ea semidiruta ædificia, Regibus hodie eò non euntibus.

Pietatis exer-
citia in aula.

8. In Regia sanctimoniam studium plurimū floruisse nostrorum industriz refertur. Exhortationes Gonsalvi Valsæi Mellî cunctos incendebant ad curas cœlestium commentationibus applicandas. Elisabetha conjux Infantis Eduardi, Mater Mariæ Principis Parmensis, & Catharinæ Principis Brigantinae non parū vacabat divinis rebus meditandis. Regina diebus singulis audierat à Mirono Provinciali puncta meditationum de singulis DEI mandatis, ut ea perenderet juxta primum è triplici, & faciliori modo orandi per S. Ignatium monstrato.

Moritur Prin-
ceps Joannes,
& nascitur
Sebastianus
Rex.

9. Plurimū conducere pietatis exercitia ad temperandum immensum dolorem à Regibus conceptum die 2. Januarii ex præmatura morte Joannis Principis Regni hæredis, ac patris Regis Sebastiani, qui natus est posthumus ejusdem mensis die vigesima. S. P. Ignatius, quem id vulnus non leviter tangebat, Aprilis die 8. consolatorias litteras ad Regem dedit, cujus dolorem mitigabat DEI misericordiam commendando, qui unius mortem alterius ortu compensaret.

Joannes Nu-
nius è Titua-
mo redit.

10. E Tituamo in Mauritania rediit Joannes Nunius post tot annos illic gloriosissimè consumptos. Etsi animus erat eodē reverti ad continuandos labores

labores in captivorum sublevandis miseris, Rex non admittit, cum eum destinaisset ad infulas Æthiopicas, de qua re annus sequens.

11. Quia de nostris scholasticis nonnullos insigniri Conimbricæ gradibus scientiarum, quibus studuerant, videbatur consentaneum; voluit Rector præstari quædam juramenta exigere solita à condecorandis hujusmodi lauræ. Leo Henricus id censuerat nostris non congruere legibus: idcirco, quid factu opus, consulit S. Ignatium; qui respondit, prudenter ipsum egisse, quod gradus sumi vetaret sub iis juramentis.

Non probatur gradus sumi præstito juramento.

Annus 1555. Soc. 16.

I.

Claruit hic annus primis Episcopatibus nostræ Societatis. Ab annis pluribus agitabatur de Patriarcha cum Episcopis, qui succederent, ad Æthiopi-<sup>Primi Episco-
pi Societatis,</sup> opiam juxta mare rubrum mittendo. Siquidem id temporis nulla res erat in majori hominum expectatione, quam Schismaticæ gentis ad Romanam fidem conversio. Illa natio veram olim fidem ab Eunuchò Reginæ Candacis edocta, temporum vicissitudine complexa est errores Alexandrini Patriarchæ, unde accipiebat sanctiones Ecclesiasticas. Cum Lusitani suis armis id regnum à Turcis penè occupatum legitimo domino restituisent, inde oriebatur commercium inter eam gentem, & Lusitanos; volebátque David Abassia Rex Romana sacra amplecti.

2. Eò jam missus fuerat Joannes Bermudius titulo Patriarchæ Alexandrini, ut nationem aggregaret Ecclesiæ Catholicæ. Sed Claudius Imperator, qui David patris sui vestigia pia non terebat, illius, universaq; Europæ expectationem delusit, coactusque fuit Patriarcha Ulyssiponem, ubi piissimè obiit, reverti. Joannes Rex, cum nos haberet in Lusitania, cæpit agere per Legatum suum cum Ignatio de aliquo è nostris eligendo. Jam anno 1544. Petrus Faber ipsi ad rem omnino fuerat designatus, sed eo moriente S. Ignatius ex commendatione Regis ad alios conjecerat oculos. Nec dictu est facile, quantà contentione huic negotio insudaverit, quàm magna ex ipso concepisset: ipse instructiones plenas illo suo profundo judicio conscripsit, quibus res Christiana in Æthiopia administraretur.

3. Superatis igitur difficultatibus, ac diuturnis moris, quæ retardant magna negotia, Rex S. Ignatio injunxit, eligeret duodecim virtutibus & litteris præditos, quorum unus erat futurus Patriarcha, Episcopi duo, cæteri spatiose vineæ operarii. Exploraturus, quid haberet spiritus in nostris ad aggrediendum rem tam arduam, scripsit ad Moderatorem Provinciæ, sociis significaret, quàm vasta seges se nostris in Æthiopia ostenderet: qui sentirent incitados animos ad tam gloriosam expeditionem, ad se darent epistolam. Exarserunt omnes, Romamque scripserunt. Ignatius mirificè recreatus, eligit in Patriarcham Joannem Nunium Barretum ex virtutibus sibi cognitum, & ex testimonio Ludovici Gonsalvii Cameræ, Romæ degentis; in Episcopos Andream Oviedum Castellanum, qui Neapolitanum Collegium regebat, & Melchiorem Carnerium, qui Romam cum Simone contenderat.

4. Certior de his Rex factus, probavit omnia, cum primis electionem Joannis Nunii, quem ad tantum opus virum omnibus numeris absolutum existimabat. Trium humilitas coacta est præcepto. In eo patuit Patriarchæ sanctitas. Rogavit S. Ignatium, scriberet suam hac in re voluntatem, ut eà charta se tueretur adversus dæmonis insultus: sibi concederet Antonium Quadrium, & Franciscum Rodericum, viros æquè sanctos, ac doctos, ut sibi essent à consiliis: præterea designaret unum, cui ipse Patriarcha secretam præstaret obedientiam, & alterum, qui nomine Commissarii imperaret Patriarchæ.

Humilitas Patriarchæ.

5. Supra modum Ignatius hujusmodi litteris gavisus, eas sæpe coram sociis legit. Rescripsit magnopere commendans illud nunquam satis laudandum

Antonius Franco.

F 2

exem-